

poklapanja različitih oblasti, napose između kulture i prirode preko pojma nasljedstva. Sada u biologiji ili prirodoznanosti postepeno iščezava podjela između kulture i prirode. Prije modernog vremena bilo je važno pitanje kako se razlikuje kultura od prirode i kako se jedna podređuje drugoj. Primjer za to je funkcija srednjovjekovne katoličke crkve, što se tiče baštinstva ili porodičnog odnosa. Ona postavlja težište na restrikciju prirodne (ili biološke) ljudske veze, napose na smanjivanje rodbinskog odnosa preko crkvene kulture. Ali u drugom radu to se naziva defamilijalizacija, odnosno stav crkve prema rodbinskom odnosu, pogodnije bi to bilo nazivati derodbinzacija, jer se ovdje nastoji što je moguće više smanjivati broj porodičnih članova.

Naprotiv, u modernom vremenu od 1800. godine po mišljenju autora prvog rada nastaje familizacija. A ovo ne znači proširenje broja porodičnih članova, nego obrnuto. Ona donosi popularizaciju osnovne porodice na osnovu diskursa "naravne ljubavi" između roditelja i djece. Ovdje težište diskursa odnosno porodice proizlazi od podređivanja prirode kulturi do prevlasti prirode preko riječi "naravna" kao što prvi rad naturalizacijom pokazuje jedno obilježje modernog diskursa odnosno nasljedstva. Iako se kao posljedica smjer smanjivanja broja porodičnog člana održava se nakon srednjovjekovlja, ipak se funkcija prirode mijenja. Isto kao u sadašnjoj biologiji gdje ne iščezava podjela između kulture i prirode, mada uvijek u toku historije obje oblasti međudjelovanjem kreiraju naše mišljenje ili naš istraživački stav o porodici ili drugim riječima o našem biću. Onda kako se piše historija misli o porodici u Bosni i Hercegovini?

MITSUTOSHI INABA

Pedeset godina Centra za balkanološka ispitivanja Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine 1963. – 2013. (istorijat i bibliografija izdanja), ur. Dževad Juzbašić, prir. Melisa Forić – Minela Đelmo, ANUBiH CBI, Sarajevo, 2013, 170 str.

Značaj jubileja kulturnih institucija u Bosni i Hercegovini u novije vrijeme poprimio je jednu sasvim novu dimenziju. U skladu sa teškom finansijskom situacijom u kojoj su se našli najuticajni centri bosansko-hercegovačke kulture uskoro bismo mogli biti svjedoci sve manjeg broja manifestacija u znaku jubileja. Međutim, iako i Centar za balkanološka ispitivanja pri Akademiji nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine spada u grupu ugroženih institucija, zahvaljujući entuzijazmu i naporima njihovih članova, ova ustanova obilježila je 2013. godine pola stoljeća svoga postojanja. Bila je to prigodna prilika da se organizuje okupljanje istaknutih balkanologa, ali također i da se šira javnost upozna sa pedesetogodišnjom tradicijom Centra, te da se sublimiraju dosadašnji rezultati. U skladu s navedenim Sarajevo je u periodu 24. i 25. novembra bilo domaćin međunarodne konferencije "Balkanologija danas", a uposlenici Centra su priredili i izložbu povodom ovog jubileja. Historijat i naučna dostignuća ove institucije ovjekovječeni su publikovanjem knjige pod nazivom *Pedeset godina Centra za balkanološka ispitivanja ANUBiH 1963. – 2013.* Uredništvo ovog izdanja potpisuje akademik Dževad Juzbašić, a za priređivanje izdanja pohvalu zaslužuju stručne saradnice Melisa Forić i Minela Đelmo. Knjigu bismo najkraćim metodom podijelili na dvije velike cjeline, prva tretira historijat, dok je druga bazirana na zasebnoj bibliografiji svih izdanja Centra. Od posebne je važnosti istaknuti

uporedno objavljivanje historijata i na engleskom jeziku, s čime je rad ove ustanove približen i stranim istraživačima.

Istraživanje Balkana na bosanskohercegovačkom prostoru spada među najstarije naučno-istraživačke projekte. Prva institucija ovog tipa osnovana je pri Zemaljskom muzeju 1904. godine pod imenom "Institut za istraživanje Balkana", da bi nakon četiri godine bio preimenovan u "Bosanskohercegovački institut za istraživanje Balkana" koji je prestao sa radom slomom Austro-Ugarske. Zalaganjem Henrika Barića 1954. godine osnovan je "Balkanološki institut" u okviru Naučnog društva Bosne i Hercegovine. Zadaci ovog instituta ponajviše su zalazili u balkanske lingvističke komponente, a tri godine po osnivanju objelodanjen je i prvi broj časopisa *Godišnjak*. Dolaskom na kormilo Instituta, Milenko S. Filipović proširuje njegov djelokrug na područje historije, arheologije, književnosti, sociologije i demografije, ali takva konstrukcija nije bila održiva zbog kadrovskih i finansijskih problema, te je Institut ugašen 1962. godine, dok je iste godine na inicijativu dr. Alojza Benca donesena odluka o osnivanju njegova nasljednika pod imenom "Centar za balkanološka ispitivanja" pri Odjeljenju historijsko-filoloških nauka Naučnog društva BiH. Svoje aktivnosti na polju nauke započeo je već naredne godine, te se 1963. godina uzima kao godina utemeljenja ove institucije. Zadatak novoformiranog Centra kretao se u detektiranju i proučavanju svih historijskih faktora koji su djelovali na razvoj starih balkanskih naroda Ilira i Tračana, te na njihovo uklapanje u kasnije etničke i nacionalne okvire, protežući se vremenski na periode do ranog srednjeg vijeka.

U polustoljetnoj tradiciji Centra definirane su tri razvojne faze djelovanja: period

afirmacije (1963-1992), period stagnacije (1992-1998), te period obnove (1998-2013). Značajna karakteristika u ranom djelovanju Centra jeste osnivanje Akademija nauka i umjetnosti BiH 1966. godine, s čime je definirana njegova krovna institucija čiji će integralni dio ostati do danas. Nedugo po osnivanju Centra pod lupu njegovih istraživačkih projekata ušli su i oni tematski okviri koji su se na hronološkoj tablici odigrali nešto kasnije za vrijeme srednjeg vijeka, te osmanskog doba. Ovo podizanje ljestvice će u suštini ostati u najvećoj mjeri samo nominalno, jer su gotovo svi projekti bazirani na antičkim problemima, o čemu svjedoči i dugoročni plan Centra usvojen 1968. godine koji je kroz deset tačaka kao centralni problem markirao ilirsku prošlost, odnosno antičko doba na prostoru Jugoslavije. Od sedamdesetih godina ova institucija se javlja kao organizator većeg broja okruglih stolova, naučnih skupova, te arheoloških istraživanja. Najmarkantniji poduhvat u ovoj etapi postojanja Centra svakako je publikovanje monumentalnog izdanja "Praistorija jugoslavenskih zemalja" u pet tomova.

U vrijeme kada je predstavljao jednu od najreferentnijih institucija iz oblasti balkanologije, nastupila su ratne dejstva i Centar je potpuno prestao sa radom. Mimo te činjenice, uništenjem velikog dijela inventara, dokumentacije i materijala, čitav budući rad ove ustanove doveden je u pitanje. Izlazeći iz rata sa velikim hendikepom, Centar su zadesile i pošasti postratnog doba od kojih je najproblematičnija bila neriješena finansijska konstrukcija u novoj državi. Obnavljanje njegova rada započelo je 1998. godine zahvaljujući naporima i aktivnostima Dževada Juzbašića i Veljka Paškvalina, koji uz pomoć Blagoja Govedarice obnavljaju suradnju sa njemačkim institucijama. Uspostavljanjem redovitog objavljivanja *Godišnjaka* tokom

2001.-2002. godine ova ustanova ponovno reanimira svoj rad koji je od tad u uzlaznoj putanji.

Zasebna bibliografska lista svih izdanja Balkanološkog instituta i Centra za balkanološka ispitivanja predstavlja nastavak bibliografije objavljene 1983. godine u znak dvadesetog rođendana Centra. Tako su bibliografijom obuhvaćene publikacije iz serija Djela, Godišnjak, Posebna izdanja, te Vanserijska izdanja. Zahvaljujući ovoj, hronološki poredanoj, listi moguće je detektirati sferu interesovanja i zastupljenosti tematskih okvira kroz pojedine periode. Tako nam lista bibliografskih jedinica iz serije Djela, koja podrazumijeva trinaest objavljenih naslova, ukazuje na prvobitnu utemeljenost istraživačkog rada na oblasti jezičkih komponenti, te nagli zaokret ka proučavanju umjetničko-religijskih aspekata antičkih stanovnika Balkana. Petnaest izdanja Centra objavljeno je u seriji Posebna izdanja u izdavaštvu ANUBiH. Ove publikacije se u potpunosti odnose na prezentiranje novih dostignuća iz oblasti ilirske problematike, bilo da se radi o zasebnim monografijama ili radovima sa simpozijuma. Izdanjima ove serije historiografija o Ilirima obogaćena je u gotovo svim segmentima njihove prošlosti. U sklopu Vanserijskih izdanja objavljeno je ukupno šest brojeva od kojih se pet odnose na fundamentalno djelo "Praistorija jugoslovenskih zemalja".

Najobimnije i najpoznatije serije Centra, časopisa Godišnjak do danas je objavljeno 41 izdanje. Na ovom mjestu ponovo je objavljena bibliografija Godišnjaka koja je, za razliku od one objavljene u jubilarnom četrdesetom broju, dopunjena bibliografskim jedinkama posljednjeg broja. Posmatranjem ove bibliografske liste uočava se kako je Godišnjak historiografske pukotine u prvobitno doba popunjavao ponajviše u segmentima jezika,

ali je takva praksa ubrzo napuštena kao što je to bio slučaj i sa Djelima. Napuštajući proučavanje balkanskih lingvističkih elemenata u Godišnjaku su objavljivani radovi koji nude odgovore na pitanja iz oblasti kulturne i političke historije antičkih balkanskih naroda, prezentirajući pri tome i veliki broj rezultata arheoloških iskopavanja, dok se u novije vrijeme prostor posvećuje i radovima sa srednjovjekovnim predznakom.

Sastavni dio projekta obilježavanja pedesete godišnjice predstavlja i digitalizacija svih publikacija Centra koji je distribuiran besplatno u verziji CD-a na kraju knjige. Ovaj poduhvat je od posebne važnosti i sugerira kako ova institucija prati svjetske tokove modernizacije naučne misli. Digitalizacijom svojih izdanja uposlenici Centra značajno su skratili dosadašnji proces pronalazjenja literature kako studentima, tako i istraživačima. Sublimiranje informacija o Centru za balkanološka ispitivanja, prezentacijom naučnih dostignuća, pojašnjavanjem proteklih aktivnosti i zalaganja članova ova institucija je ovim rođendanskim izdanjem u najboljem svjetlu promovirala svoj rad, kako u matičnoj zemlji tako i u širim evropskim konturama. U narednom periodu naučna saznanja i aktivnosti Centra zainteresiranima će biti još pristupačniji, a djelokrug negova istraživanja uveliko proširen. Svi su ovi elementi pokazatelji kako se na ove, za bosanskohercegovačku nauku teške uslove, može i mora odgovoriti ulaganjem napora i zadržavanjem visokog kvaliteta naučnog djelovanja.

ENES DEDIĆ